Melhus Historielag

Årsmelding

2025

Styret i 2025
Styret for Melhus Historielag har bestått av følgende medlemmer:
Arild Blekesaune, leder
Ronald Nygård, nestleder
Kirsten Øyås Berg, trakk seg fra styret 25. september på grunn av helseproblemer
Eivind Bakk, kasserer
Jan Steinar Rønning, styremedlem
Varamedlemmer:
Kjell Tore Vikvald, Tor Bjøru, Tove Børseth

Lederen velges for 2 år. Styremedlemmene velges for 2 år. Varamedlemmene velges for 1 år.

Valgkomitéen har bestått av:
Per Havdal
Eldbjørg Engan
Eli Karin Krogstad

Styret har to undergrupper: Redaksjonskomité Melhusbyggen og Utstillingskomité. Styret har i styremøter utarbeidet skriftlige retningslinjer for begge komitéene.

Redaksjonskomité Melhusbyggen:

Jan Steinar Rønning, redaktør
Signy R. Overbye
Ronald Nygård
Per Erik Kufås
Åsmund Snøfugl
Magnar Klingenberg
Svein Ofstad

Melhusbyggen er historielagets årsskrift. I 2025 trykket vi opp 900 eksemplarer. 366 av disse ble fordelt til medlemmene, 331 ble solgt, 85 ble delt ut gratis til styremedlemmer, redaksjonsmedlemmer, skribenter, skoler, biblioteker, omsorgssenter og lignende. Melhus historielag sitter nå igjen med et restopplag på ca. 118 blader.

Utstillingskomiteen har bestått av:
Trond Heggem
Ronald Nygård
Håkon Disington
Dag Melbye

I en monter i foajeen på Melhus rådhus har historielaget et mål om å vise tre til fire utstillinger i året med forskjellige temaer. I 2025 var det blant annet utstillinger som viste sabotasjeaksjonene mot Thamshavnbanen og spor av krigen i Melhus. Utstillingskomiteen ønsker i tida framover å ha en fast hovedutstilling og heller åpne for å skifte ut denne med midlertidige temautstillinger når det passer.

Medlemstallet i Melhus historielag var pr. 31.12.2025 på 365, mot 362 pr. 31.12.2024. Av disse er 139 parmedlemmer, 222 er enkeltmedlemmer, 4 er æresmedlemmer der 3 er parmedlemmer. Det betyr at Melhus Historielag pr. 31.12.2025 hadde 507 fullverdige medlemmer med stemmerett på årsmøtet i 2026.

Vi har i løpet av 2025 hatt 7 styremøter, arrangert 3 medlemsturer og 5 medlemsmøter. Sakene som har vært behandlet i styret er blant annet: Planlegging av årets aktiviteter, arbeidet med årsmøtet, samarbeid med Melhus Rotary om en formalisert plan for skjøtsel av kulturminner rundt Sagastien og organisering av salg av Melhusbyggen m.fl. For ett år siden ble vi kontaktet av Melhus Vekst som ønsket gamle bilder som kunne vekke minner og skape gode samtaler med pasientene ved Buen omsorgssenter. 23. desember leverte vi fire store og flere mindre historiske bilder til Buen.

Økonomien i Melhus Historielag er god. I 2025 fikk vi et underskudd på 4 128 kroner, og dette underskuddet skyldes at vi har investert i en filmskanner og to trådløse hodemikrofoner. Ved siste årsskifte hadde vi en beholdning på 152 282 kroner.

Alle arrangementene har vært gratis for medlemmene, unntatt bussturen som er til selvkost.

Medlemsmøter og turer i 2025

Årsmøte i kommunestyresalen Melhus Rådhus, torsdag 13 mars 2025

55 stemmeberettigede medlemmer møtte opp på årsmøtet som ble ledet av styreleder Arild Blekesaune. Årsmelding for 2024 ble godkjent. Lagets kasserer, Eivind Bakk, kunne rapportere om et overskudd i 2024 på nær kr 23 000. Dette gjorde at styret foreslo å beholde samme kontingent som i 2024, kr 250 for enkeltmedlem og kr 300 for par, og det ble vedtatt. Ved utløpet av 2024 var medlemstallet 362, mot 335 ved starten av året. Av disse var 144 parmedlemmer, 214 enkeltmedlemmer og 4 æresmedlemmer. Det betyr at Melhus Historielag pr. 31.12.2024 hadde 506 fullverdige medlemmer.

Valgkomiteen kunne stille med en full liste over tillitsvalgte. Arild Blekesaune ble gjenvalgt som styreleder, og Ronald Nygård ble gjenvalgt som styremedlem. Gunn Inger T. Løvseth ønsket dessverre å forlate styret, og Kirsten Øyås Berg tok over hennes plass . Se fullstendig liste på https://melhushistorielag.no under menyen «Kontakt oss» og velg «Styre og komitéer». Styret presenterte et interessant program for det kommende året, og Aktivitetsplanen 2025 ble applaudert.

Etter årsmøtet ble det servert kaffe og kaker, og Åsmund Snøfugl holdt et meget interessant foredrag om utvandringen fra Melhus til Amerika. Dette var vår markering av at det nå er 200 år siden sluppen Restaurationen la ut fra havna i Stavanger, med 52 personer på vei til Nord-Amerika. Noe som senere har blitt regnet som starten på den norske utvandringen til Amerika. Åsmund Snøfugl tok utgangspunkt i boka «De som dro: Utvandringa til Amerika fra Flå, Horg, Hølonda og Melhus», som han skrev i år 2000, og han ga oss et godt innblikk i utvandringen fra Melhus.

Omvisning i Prestegårdslåna, tirsdag 8. april

Melhus Historielag ble invitert på besøk i Prestegårdslåna ved Melhus kirke, og 19 medlemmer møtte opp til et meget interessant møte. Kristine Kaasa Moe fortalte oss om lånas historie fra tidlig på 1700-tallet og fram til i dag. Vi fikk høre historier om mange av prestene som hadde bodd i Prestgårdslåna, og vi fikk en inngående beskrivelse av alt stiftelsen hadde fått til siden den ble etablert i 2002. Etter at vi hadde fått servert kaffe og boller, ble vi vist rundt i hele bygget. Melhus Historielag takker for invitasjonen.

En historisk vandring i Kvålsmarka, lørdag 24. mai

Melhus historielag arrangerte lørdag 24. mai en historisk vandring i Kvålsmarka. Vi hadde fått et dårlig værvarsel fra yr.no, og det var kun ti personer som hadde møtt opp da turen startet ved Flålykkja klokka 11 på formiddagen. Turen skulle gå til Flåløkken gruver og ble ledet av Erling Bøhle.

På turen opp til gruvene ble vi invitert innom hytta til Bøhlefamilien, der Øystein Bøhle, sønnen til Erling, allerede hadde fyrt opp i ovnen og kokt kaffe til oss. På turen videre oppover mot gruvene fikk vi se restene etter de spesielle tjurrumilene som var anlagt i disse myrene.

Etter flere strabasiøse motbakker kom vi endelig opp til de ti gruvesjaktene, som også er beskrevet i Melhusbyggen fra 2012 og 2022. Her hadde det vært gruvedrift fra 1898 til 1902, og ca. 1200 tonn med kobberrik kis ble tatt ut i denne perioden. Behovet for svovel, blant annet i stålindustrien, førte til ny drift fra 1916, men i 1918 ble det stopp.

På turen tilbake så vi på restene etter torvuttak, som også er beskrevet i Melhusbyggen fra 2015 og 2024, og på rester etter en kanalbygging som aldri ble fullført. Rundt klokka 16 var vi tilbake på parkeringsplassen ved Flålykkja, og vi var alle enige om at dette hadde vært en opplevelsesrik tur, selv om det var en del regn.

Takk til Erling Bøhle for en interessant lokalhistorisk vandring.

Historisk tur til Lundadalen, lørdag 28. juni

Selv om vi var kommet langt inn i sommeren, møtte 22 personer opp i Lundadalen denne lørdagen. Værvarslinga var såpass dårlig at vi valgte å ha arrangementet innendørs på Samatun.

Kjetil Wærnes, fra *TrønderEnergi*, åpnet arrangementet med å fortelle om utbyggingen av kraftproduksjonen i Lundadalen og om TrønderEnergi sine planer om videre utbygging av Lundsokna og Driva. Deretter fortalte Marit Sognli Gladsø oss historien om *Melhus Røde Kors*, og om deres aktiviteter på Samatun. Videre ga Ove Eggen oss en orientering om Melhus kommunes oppkjøp av eiendommen til *Lundemo bruk* og om dette selskapets drift og planene for Lundemo bruk.Til slutt fortalte Jan Steinar Rønning om jernproduksjonen i Lundadalen, som foregikk fra omkring 200 f.Kr. til rundt år 500 e.Kr., og om Gimse ungdomsskoles etablering av leirskolen Gimsebu.

På turen hjem ble vi oppfordret til å stikke innom Gimsebu, og ni medlemmer ble med på denne omvisningen.

Tusen takk til Jan Steinar Rønning og Gunn Inger T. Løvseth som var ansvarlige for denne turen.

Busstur til Sunndalsøra og Surnadalsøra, lørdag 23. august
Det var i alt 52 medlemmer med på årets busstur. Vi kom til Sunndalsøra rundt halv tolv, og ble mottatt av personalsjef Lars Olav Melkild. Der ble vi først påspandert lunsj, og etterpå fikk vi en interessant presentasjon av historien om aluminiumsverket på Sunndalsøra og en gruppebasert omvisning på verket.

Etter dette kjørt vi til Leikvin Bygdetun. Her ga museumsbestyrer Olav Søderberg oss en orientering om historien til Lady Arbuthnott, den skotske adelsdamen som lot mannen dra hjem til Skottland mens hun valgte å leve resten av livet i Sunndalen. Damen var en velgjører for et fattig bondesamfunn i Sunndalen, men da bankkontoen hennes gikk tom, var det bygdefolket som tok seg av henne.

Turen gikk så videre til Surnadalsøra, det tidligere kommunesentret i Surnadal. Her fikk vi en orientering om handelsstedet på Surnadalsøra, og vi fikk servert middag på Hammerstuene. Hammerstuene er et mat- og gjestehus som ligger i gamle sentrum i Surnadal, der elva møter fjorden. Etablissementet har selskapslokaler, pub og restaurant, og tilbyr overnatting. Alle medlemmene i Melhus Historielag ble imponert av den middagen vi fikk servert.

Tusen takk til Eivind Bakk og Jan Steinar Rønning som var ansvarlige for dette arrangementet.

Medlemstur om industrien på Sagberget, tirsdag 23. september

Rundt 50 personer møtte opp ved Sagbergfossen kraftstasjon denne tirsdagskvelden, og det ble en del parkeringsproblemer. Etter en kort introduksjon ved kraftstasjonen, dro vi videre til Vassbygda Grendahus, der Asbjørn Leraand, fra Skaun Historielag, informerte oss om aktivitetene ved Sagbergfossen. Det ble en meget interessant diskusjon, der flere av deltakerne hadde detaljerte kunnskaper om den historiske aktiviteten rundt Sagbergfossen.

Industrivirksomheten ved Sagberget foregikk i nesten 500 år, og allerede på 1500-tallet ble det etablert mølledrift her. Det kom etter hvert et bredt spekter av aktiviteter basert på vannkrafta fra elva Vigda, men i dag er det bare kraftstasjonen fra 1916 som står igjen av disse virksomhetene.

Møtet ble avsluttet med salg av boka «Sag og møllebruk ved Sagbergfossen» av Ragnhild Sagberg Ward. Denne boka ble første gang utgitt i 1986, men i fjor produserte Skaun Historielag et nytt opplag av boka.

Medlemsmøte i Flå samfunnshus, tirsdag 14. oktober

39 medlemmer møtte opp på Flå samfunnshus denne ettermiddagen for å se på bildene som Olav Harald Langås skulle vise fram fra sin store samling av historiske fotografier fra Melhus. Olav Harald har arbeidet som journalist i Melhusbladet og Trønderbladet i alt 25 år. Han har også samlet tusenvis av bilder fra Melhus kommune, og han har etablert et fotomuseum på Gåsbakken.

Medlemsmøte på Trøndertun tirsdag 18. november med foredrag, utdeling av Melhusbyggen 2025 og sosialt samvær med kaffe og kaker

Over 100 medlemmer møtte opp til det siste medlemsmøtet i 2025. Jan Steinar Rønning holdt et foredrag om «Geologi og Glasnost». Etter at Sovjetunionens president fra 1985 til 1990, Mikhail Gorbatsjov, lanserte sin glasnost- og perestrojka-politikk (Offentliggjøring og omstrukturering), ble det mulig å gjøre geologisk kartlegging over landegrensen i Pasvik.

Norges geologiske undersøkelse (NGU) startet et prosjekt finansiert av Forskningsrådet. Prosjektet gikk over fire år (1989 – 1992) og gjorde det mulig å følge kjente nikkelførende bergarter på sovjetisk side over grensa til Norge i Pasvikdalen. Jan Steinar ble motvillig med på prosjektet, men har ikke angret i ettertid. Prosjektet gav meget interessante innblikk i en helt annen kultur og i tillegg mange personlige opplevelser. Oppløsingen av Sovjetunionen 8. desember 1991 kom mot slutten av prosjektperioden. Dessverre hadde sistnevnte dramatiske hendelse stor betydning for situasjonen i Europa i dag.

Etter foredraget fikk vi en orientering om innholdet i Melhusbyggen 2025 ved redaktøren, Jan Steinar, og møtet ble avsluttet med utdeling av Melhusbyggen 2025 kombinert med vår tradisjonelle kaffeservering.

Styret takker alle som har deltatt i lagets virksomhet i året som gikk.

Jan Steinar Rønning Ronald Nygård Eivind Bakk

Tove Børseth Kjell Tore Vikvalg Tor Bjøru Arild Blekesaune